

Erdészeti gyűjtemények XVII.

Erdész egyenruhák

Az egyenruha több ezer éves találmány. Elsőként katonák viselték, hiszen a csapatok ezek alapján tudták azonosítani magukat, emellett erősítette a belső összetartást és a csapatfegyelmet is. Később a Római Birodalom légiói is egységes ruházatot hordtak, amiben a vörös szín dominált. A 17. századtól alakultak ki azok az állandó hadseregek, amelyek már a mai értelemben vett egyenruhát viselték. A későbbiekben a különböző szakmák képviselői is kialakították egyenruháikat, így többek között az erdészek is.

Az első magyar erdész egyenruhák a kiegészítést követően, közel másfél évszázada jelentek meg. Az 1879. évi erdőtörvény 45. §-a szerint: „A felesketett erdőtisztek, midőn szolgálatban vannak, egyenruhát, az erdőőrök pedig a miniszter által megállapított jelvényt kötelesek viselni.”

Ezt követően 1881-ben Ferencz József jóváhagyta az államerdészet egyenruha-szabályzatát, amely háromféle egyenruhát rendszeresített: *szolgálati, féldísz és díszruhát*.

A szolgálati ruha az erdei munkáknál, a féldísz ruha a más hatóságokkal

való érintkezésnél, míg a díszruha ünnepeknél, fogadásoknál volt kötelezően előírva. Mindegyik ruhához oldalfegyver volt rendszeresítve.

Robonczy Tihamér 1881-ben az egyenruha szükségességét az alábbiakban indokolja: „... az erdőtiszteket mindenki első pillanatra fölismerje, és rendelkezéseinek engedelmességedjék”. Ugyanezen okok miatt később az erdőőrök is egyenruhát kaptak.

A két világháború között az erdészek kötelező egyenruha-viselése megszűnt, azt az 1935. évi erdőtörvény sem írta elő, csupán a szolgálati jelvényről

rendelkezett. 1938-ban merült fel újra az egyenruha szükségessége, ezt azonban végül a háborús helyzetre való tekintettel elvetették.

Az erdész egyenruhák második korszaka a II. világháború utáni években kezdődött, és az 1990-es rendszerváltásig tartott. Az 1961-es erdőtörvény elrendelte az egyenruha viselésének szükségességét. Ezekben az évtizedekben jellemzően zöld színű ruházatok terjedtek el. A korszakon belül többféle, különböző minőségű szövetből készült egyenruhát hordtak a kor erdészei. Idővel téli és nyári ruházatok is megjelentek. A korszakon belül viszonylag egységes volt a különböző szakmai kitűzők és a szolgálati jelvények helye.

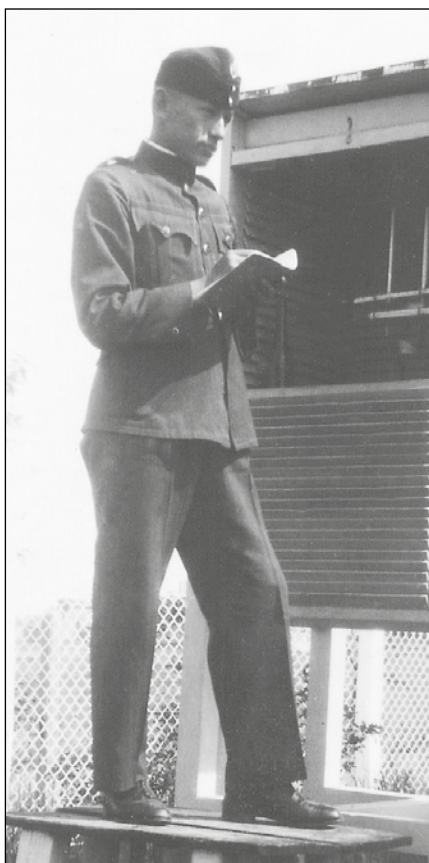
A rendszerváltást követően az 1996-os erdőtörvény szintén előírta az egyenruha viselésének szükségességét.

Az erdész egyenruhák harmadik korszaka a 2009-ben hatályba lépett erdőtörvényhez kapcsolható. Ekkor jelent meg újra az egységes egyenruha előírása. Az állami erdészeti részvénytársaságok korabeli tulajdonosi joggyakorlója, a Magyar Fejlesztési Bank Zrt. és az Erdészeti Hatóság közösen alakította ki az erdőtörvény előírásai alapján a napjainkban elterjedt terepi és irodai szolgálati egyenruhákat. A hatályos erdőtörvény értelmében az erdészek kötelesek egyenruhát viselni az őrzési, igazoltatási és hatósági tevékenységük során.

Az egyes korszakokban az egyenruhák mellett fontos szerep jutott a különböző szolgálati jelvényeknek és kitűzőknek is.

Az adott korok szakmai vezetői az erdésziskolák hallgatóinak, tanulóinak is meghatározták az egyenruha viselését. Így a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia erdész hallgatóinak az 1879. évi erdőtörvényt követően, 1882-ben engedélyezték a hivatalos egyenruha viselését, némi módosítással.

Az Akadémia egyenruhái, a gruben és a walden, önálló fejlődésen mentek keresztül. Első típusa az 1800-as évek első feléből ismert. Maihoz hasonló formájukat 1892-ben, az új Akadémiai Palota átadásának évében nyerték el.

Erdőr tanuló az 1930-as években (archív)

Erdőr tanulók az 1940-es években (archív)

Erdész egyenruha az 1960-as évekből (Kosaras Kristóf 12/C osztályos tanuló)

A II. világháborút követően, 1951-ben a főiskolások egyenruháját betiltották. Két évtized múlva, 1971-ben a budapesti Vadászati Világkiállítás hozadékként ismét engedélyezték az erdész hallgatóknak a walden viselését. Napjainkban is elterjedt formáját ekkor nyerte el.

Az erdész középiskolák egyenruhájának kezdetei is az 1879-es erdőtörvényre vezethetők vissza. Így a *Szeged-Királyhalmi Erdőőri Szakiskola* tanulója az 1880-as években, a tanulmányi idejükre *az évszaknak megfelelő, de jelvény nélküli erdőőri egyenruhát kapták, amit hordaniuk kellett.* A későbbiekben erre anyagi és egyéb okokból már nem került sor. A tablókön a tanulók egyenruhában szerepeltek, de ezt többnyire az évenként visszatérő fotós hozta. Egyenruha a későbbi évtizedekben, többnyire anyagi okokból nem készült.

Viszont a két háború közötti évtizedekben, illetve az 50-es években is készítették Bocskai típusú egyensapkákat, az egyenruha pótlására. *Napjainkban a végzősök készíttetnek erdész jellegű öltönyöket, de valódi egyenruháról nem beszélhetünk.*

A régi ruhák általában nem képeznek értéket. Természetesen itt is vannak kivételek. Például a régi katonai egyenruháknak komoly gyűjtőköre létezik. Ezáltal ezek a ruhák több generáción keresztül megőrződnek.

Sajnos régi erdész egyenruhákat kevesen gyűjtenek, őriznek meg. A néhány erdészmuzeum és kiállítóhely, így többek között az ásothalmi Bedő

Erdész egyensapka az 1970-es évekből (Huszka Zoltán 12/C osztályos tanuló)

Albert Erdészeti Technikum kiállítása is őriz néhányat. Az erdész egyenruhák hosszabb távú megőrzése más erdész vonatkozású tárgyakhoz hasonlóan fontos szakmakulturális missziója lenne a szakmánknak.

Az Erdészeti gyűjtemények sorozat befejező részéhez érkeztem. Még több mindenről lehetne írni, de a legfonto-

Erdészjelvény a Kádár-korszakból

sabbakat igyekeztem bemutatni. Szakmánk használati eszközeinek és tárgyainak a fennmaradása a kevés szakmai múzeum és kiállítóhely mellett az adott tárgyak gyűjtőin és azok újabb és újabb generációin múlik. Ne hagyjuk elveszni régi szakmai tárgyainkat, értékeinket!

Andrés Pál
okl. erdőmérnök

Szerkesztői jegyzet egy cikksorozat margójára

Ritkán adódik egy lapszerkesztő életében olyan „kegyelmi állapot”, hogy hónapról hónapra, csaknem két éven keresztül, biztosan, szinte vakon számíthat, egy egyébként is számos cikket, aktuális beszámolót, erdészettörténeti vonatkozású anyagokat jegyző, a Lapokhoz hosszú évtizedek óta hűséges szerző cikksorozatának egymást követően megjelenő részeire.

Andrés Pál kiemelkedő értéket képviselő szakmakulturális cikkeinek sora sajnos most véget ér. Valahogy úgy vagyok vele, mint amikor a *Másfélmillió lépés Magyarországon* filmsorozatot nézem. Mennék még tovább....

Palit közelebbről is ismerve tudom, bőven lenne még miről írnia. A könnyed ismeretterjesztő hangvétel azonban senkit ne tévesszen meg. Minden egyes cikk kéziratában és a képanyagok összeállításában hatalmas szakmai munka és rengeteg idő rejlik.

Köszönetképpen mit mondhatnék befejezőként? Legyen példa ez a tizenhét részen át végig élvezetes és érdekfeszítő cikksorozat minden olvasó számára, hogy a „kapuk nyitva állnak” az egyesületi közösség írott formájú (is) önzetlen szolgálatá előtt. Minden más erdészeti témakörben is.

A szerzőnek pedig szívből csak azt kívánhatom, hogy egyszer egybe kötve, önálló kiadványként vehesse kézbe e páratlan értéket jelentő, az erdész hagyományaink feledésbe merülő múltjának mozaikjait az utókornak megőrző cikksorozat, kötetbe rendezett írásait.

Nagy László
főszerkesztő